

M. TVLLI CICERONIS

EPISTVLAE

VOL. I

EPISTVLAE AD FAMILIARES

RECOGNOVIT

BREVIQUE ADNOTATIONE CRITICA INSTRVXIT

LVDOVICVS CLAVDE PVRSER

COLLEGI SANCTAE ET INDIVIDVAE TRINITATIS IVXTA DVBLIN SOCIVS

OXONII

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO

SIGLA

PER LIBROS I-VIII

- M* = codex Mediceus 49. 9 saec. ix
M¹ = correctiones in *M* factae a librariis ipsis
M² = correctiones in *M* inlatae per saec. x-xii
M^r = correctiones inlatae post 1389 quae coniecturarum loco habendae sunt
G = codex Harleianus 2773 (olim Graevi primus) saec. xii
R = codex Parisinus 17812 saec. xii
P = codex Mediceus 49. 7 ex *M* anno 1389 transcriptus
I = fragmentum Hamburgense (ad v. 10a. 1) circ. saec. xii
S = fragmentum Freierianum (ad ii. l. 1) circ. saec. xii
T = palimpsestus Taurinensis (ad vi. 9. 1) circ. saec. vi
codd. = consensus codicum MGR

PER LIBROS IX-XVI

M, M², M^r, ut supra

- H* = codex Harleianus 2682 saec. xi
D = codex Palatinus 598 saec. xv
F = codex olim Erfurtensis, nunc Berolinensis 252 saec. xii, xiii
L = fragmentum Heilbronnense (ad xii. 19. 1) circ. saec. xii
codd. = consensus codicum MHD; ab xiii. 78 MHDF

PER VTRAMQUE PARTEM

- N* = editio Neapolitana 1474
Crat. = Cratander 1528
Vict. = Victorius
Man. = Manutius
Lamb. = Lambinus
vett. = codices recentiores editoresve vetusti
vulg. = scriptura in editionibus vulgata

commendas, cum Sura nostro statim tuis litteris lectis locutus sum, ut ei meis verbis diceret, ut, quicquid opus esset, mihi denuntiaret; me omnia, quae ea vellet, summo studio curaque facturum. Itaque faciam eamque, si opus
 5 esse videbitur, ipse conveniam. Tu tamen ei velim scribas, ut nullam rem neque tam magnam neque tam parvam putet quae mihi aut difficilis aut parum me digna videatur. Omnia, quae in tuis rebus agam, et non laboriosa mihi et honesta videbuntur.

10 De Dionysio, si me amas, confice. Quamcumque ei 3 fidem dederis, praestabo; si vero improbus fuerit, ut est, duces eum captivum in triumpho. Dalmatis di male faciant, qui tibi molesti sunt! Sed, ut scribis, brevi capientur et inlustrabunt res tuas gestas; semper enim habiti sunt
 15 bellicosi.

XII *Scr. Anti, ut videtur, m. Ien. a. 698 (56).*

M. CICERO S. D. L. LVCCEIO Q. F.

Coram me tecum eadem haec agere saepe conantem 1 deterruit pudor quidam paene subrusticus, quae nunc ex-
 20 promam absens audacius; epistula enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili neque, ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut nostrum scriptis inlustratur et celebretur tuis. Quod etsi mihi saepe ostendisti te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meae. Genus enim
 25 scriptorum tuorum etsi erat semper a me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam meque ita vel cepit vel incendit, ut cuperem quam celerrime res nostras monumentis commendari tuis. Neque enim me solum commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis
 30 rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel auctoritate testimoni

2 ei R: et MGI
 M, f. ep. 9, 2

12 Dalmatis G: De Dalmatis R: Delmatis
 23 ostendisti Ernesti: ostendis codd. Mendelssohn

tui vel indicio benevolentiae vel suavitate ingeni vivi perfruemur.

2 Neque tamen, haec cum scribebam, eram nescius quantis oneribus premerere susceptarum rerum et iam institutarum; sed, quia videbam Italici belli et civilis historiam iam a te 5 paene esse perfectam, dixeras autem mihi te reliquas res ordini, desse mihi nolui quin te admonerem, ut cogitares, coniunctene malles cum reliquis rebus nostra contexere an, ut multi Graeci fecerunt, Callisthenes Phocicum bellum, Timaeus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes a per- 10 petuis suis historiis ea, quae dixi, bella separaverunt, tu quoque item civilem coniurationem ab hostilibus externisque bellis sciungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse, sed ad properationem meam quiddam interest non te exspectare, dum ad locum venias, ac statim 15 causam illam totam et tempus arripere; et simul, si uno in argumento unaque in persona mens tua tota versabitur, cerno iam animo, quanto omnia uberiora atque ornatiores futura sint. Neque tamen ignoro quam impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi 20 denegare occupatio tua), deinde etiam ut ornes me postulem. Quid, si illa tibi non tanto opere videntur ornanda? 3 Sed tamen, qui semel verecundiae finis transierit, cum bene et naviter oportet esse impudentem. Itaque te plane etiam 25 atque etiam rogo, ut et ornes ea vehementius etiam quam fortasse sentias, et in eo leges historiae neglegas gratiamque illam, de qua suavissime quodam in prooemio scripsisti, a qua te deflecti non magis potuisse demonstras quam Herculem Xenophontium illum a Voluptate, eam, si me tibi vehementius commendabit, ne aspernere amorique nostro 30 plusculum etiam, quam concedet veritas, largiari.

9 Phocicum Westermann: Troicum codd. 19 sciungere Ernesti
 20 mea Lamb. 24 et om. Orelli 27 suavissim(-) R/me
 28 deflecti
 29 effecti M: lecti Vat. 1 affici vel.

Quod si te adducemus ut hoc suscipias, erit, ut mihi persuadeo, materies digna facultate et copia tua. A prin- 4 cipio enim coniurationis usque ad reditum nostrum videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse, in quo et 5 illa poteris uti civilium commutationum scientia vel in explicandis causis rerum novarum vel in remediis incommodorum, cum et reprehendes ea, quae vituperanda duces, et quae placebunt exponendis rationibus comprobabis et, si liberius, ut consuesti, agendum putabis, multorum in nos 10 perfidiam, insidias, prodicionem notabis. Multam etiam casus nostri varietatem tibi in scribendo suppeditabunt plenam cuiusdam voluptatis, quae vehementer animos hominum in legendo te scriptore tenere possit. Nihil est enim 15 aptius ad delectationem lectoris quam temporum varietates fortunaeque vicissitudines. Quae etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundae; habet enim praeteriti doloris segura recordatio delectationem; ceteris vero nulla perfunctis propria molestia, casus autem 5 alienos sine ullo dolore intuentibus etiam ipsa misericordia est iucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi evelli iubet spiculum, postea quam ei percontanti dictum est clipeum esse sal- 20 vum, ut etiam in vulneris dolore aequo animo cum laude moreretur. Cuius studium in legendo non erectum Themistocli fuga redituque retinetur? Etenim ordo ipse annalium medioeriter nos retinet quasi enumeratione fastorum; at viri saepe excellentis ancipites variique casus habent admirationem, exspectationem, laetitiam, molestiam,

19 in legendo te scriptore (-rem G) tenere GR: in legem dote scripto retinere M: in legendo tuo scripto retinere Orelli Wesenberg
 20 evelli Kayser: avelli codd. 26 redituque retinetur codd.: exituque r. Kayser: luterituque r. Ferrarius: reditusque spe tenetur
 Boot: Themistocli fuga Coriolani fuga redituque r. Tyrrell, cf. Brut. 43: Aristidi pro Themistocli commendavit Palmer

spem, timorem; si vero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundissima lectionis voluptate.

6 Quo mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris ut a continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum eventorumque nostrorum. Habet enim varios actus mutationesque et consiliorum et temporum. Ac non vereor ne adsentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam videar, quom hoc demonstram, me a te potissimum ornari celebrarique velle. Neque enim tu is es qui, quid sis, nescias et qui non eos magis, qui te non admirentur, invidos quam eos, qui laudent, adsentatores arbitrere; neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternae gloriae per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingeni gloriam consequatur.

7 Neque enim Alexander ille gratiae causa ab Apelle potissimum pingi et a Lysippo fingi volebat, sed quod illorum artem cum ipsis tum etiam sibi gloriae fore putabat. Atque illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant; quae vel si nulla sint, nihilo sint tamen obacuriores clari viri. Nec minus est Spartiatus Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam neque fictam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborarunt; unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines omnium statuasque superavit. Atque hoc praestantius mihi fuerit et ad laetitiam animi et ad memoriae dignitatem, si in tua scripta pervenero quam si in ceterorum, quod non ingenium mihi solum suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti a Timaeo aut ab Herodoto Themistocli, sed etiam auctoritas clarissimi et spectatissimi viri et in rei p. maximis

7 mutationesque *Madvig*; multasque actiones *codd.* *Mendelssohn*
 18 qui, quid *Crat.*; quicquid *GR*; quid *M*; qui, qui *Ernesti*
 18 *Martyri-Lag.*
 18 *Mendelssohn*
 18 *Wegelin*
 18 *Spartiatus vet.*; *spatiates codd.*; superstes
 18 ille perhibendus *codd.*; celeberrimus habendus

gravissimisque causis cogniti atque in primis probati, ut mihi non solum praeconium, quod, cum in Sigeum venisset, Alexander ab Homero Achilli tributum esse dixit, sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis magnae videatur. Placet enim Hector ille mihi Naevianus, qui non tantum 'laudari' se laetatur, sed addit etiam 'a laudato viro.'

Quod si a te non impetro, hoc est, si quae te res impediunt (neque enim fas esse arbitror quicquam me rogantem abs te non impetrare), cogar fortasse facere, quod non nulli saepe reprehendunt, scribam ipse de me, multorum tamen exemplo et clarorum virorum. Sed, quod te non fugit, haec sunt in hoc genere vitia: et verecundius ipsi de sese scribant necesse est, si quid est laudandum, et praetereant, si quid reprehendendum est. Accedit etiam ut minor sit fides, minor auctoritas, multi denique reprehendant et dicant verecundiores esse praecones ludorum gymnorum, qui cum ceteris coronas imposuerint victoribus eorumque nomina magna voce pronuntiarint, cum ipsi ante ludorum missionem corona donentur, alium praeconem adhibeant, ne sua voce se ipsi victores esse praedicent. Haec nos vitare cupimus et, si recipis causam nostram, vitabimus, idque ut facias rogamus.

Ac ne forte mirere cur, cum mihi saepe ostenderis te accuratissime nostrorum temporum consilia atque eventus litteris mandaturum, a te id nunc tanto opere et tam multis verbis petamus, illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, festinationis, quod alacres animo sumus, ut et ceteri viventibus nobis ex libris tuis nos cognoscant et nosmet ipsi vivi gloriola nostra perfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium, sin autem differs me in tempus aliud, coram tecum loquar.

Tu interea non cessabis et ea, quae habes instituta, perpolies nosque diliges.

XIII *Scr. Asturæ aut in Athici Ficuleano m. Mart.
aut Apr. a. 709 (45).*

M. CICERO S. D. L. LVCCEIO Q. F.

1 Quamquam ipsa consolatio litterarum tuarum mihi
2 gratissima est (declarat enim summam benevolentiam
3 coniunctam pari prudentia), tamen illum fructum ex iis
4 litteris vel maximum cepi, quod te praeclare res humanas
5 contemnentem et optime contra fortunam paratum arma-
6 tumque cognovi; quam quidem laudem sapientiae statuo
7 esse maximam, non aliunde pendere nec extrinsecus aut
8 bene aut male vivendi suspensas habere rationes. Quae
9 cogitatio cum mihi non omnino excidisset (etenim penitus
10 insederat), vi tamen tempestatum et concursu calamitatum
11 erat aliquantum labefactata atque convulsa; cui te opitulari
12 et video et id fecisse etiam proximis litteris multumque
13 profecisse sentio. Itaque hoc saepius dicendum tibi
14 non significandum solum sed etiam declarandum arbitror,
15 nihil mihi esse potuisse tuis litteris gratius. Ad con-
16 solandum autem cum illa valent, quae eleganter copio-
17 seque conlegisti, tum nihil plus quam quod firmitudinem
18 gravitatemque animi tui perspexi; quam non imitari tur-
19 pissimum existimo. Itaque hoc etiam fortio-
20 rem me puto quam te ipsum, praeceptorem fortitudinis, quod tu mihi
21 videre spem non nullam habere haec aliquando futura
22 meliora; casus enim gladiatorii similitudinesque eae, tum
23 rationes in ea disputatione a te conlectae vetabant me rei p.
24 penitus diffidere. Itaque alterum minus mirum, fortio-
25 rem te esse, cum aliquid speres, alterum mirum, spe ulla teneri.
26 Quid est enim non ita adfectum, ut id non deletum ex-

11 sapientia est atuo M: sapientiae autumo GR Streicher 24
aliqua Ursinus 26 videris Wesenberg

stinctumque esse fateare? Circumspice omnia membra rei p.,
quae notissima sunt tibi; nullum reperies profecto, quod
non fractum debilitatumve sit. Quae persequeris, si aut
melius ea viderem quam tu vides, aut commemorare possem
5 sine dolore; quamquam tuis monitis praeceptisque omnis
est abiciendus dolor. Ergo et domestica feremus, ut 4
censes, et publica paulo etiam fortius fortasse quam tu
ipse, qui praecipis. Te enim aliqua spes consolatur, ut
scribis, nos erimus etiam in omnium desperatione fortes,
10 ut tu tamen idem et hortaris et praecipis. Das enim mihi
iucundas recordationes conscientiae nostrae rerumque
earum, quas te in primis auctore gessimus; praestitimus
enim patriae non minus certe quam debuimus, plus pro-
fecto quam est ab animo cuiusquam aut consilio hominis
15 postulatum.

Ignosces mihi de me ipso aliquid praedicanti; quarum 5
enim tu rerum cogitatione nos levare aegritudine voluisti,
earum etiam commemoratione lenimur. Itaque, ut mones,
quantum potero, me ab omnibus molestiis et angoribus
20 abducam transferamque animum ad ea, quibus secundae
res ornantur, adversae adiuvantur, tecumque et ero tan-
tum, quantum patietur utriusque aetas et valetudo, et, si
esse una minus poterimus quam volemus, animorum tamen
coniunctione iisdemque studiis ita fruemur, ut numquam
25 non una esse videamur.

XIV *Scr. Romae vii Id. Mai. a. 709 (45).*

L. LVCCEIVS Q. F. S. D. M. TVLLIO M. F.

S. V. B. E. V., sicut soleo, paululo tamen etiam deterius 1
quam soleo. Te requisivi saepius, ut viderem; Romae
30 quia postea non fuisti quam discesseram miratus sum;

9 omnium Graevius: omnibus codd.: omni Streicher 15 postu-
landum Ernesti 16 ipsi Wesenberg 17 levare Martyni-Lag.
30 discesseram GR: discesserat M: decesserat (sc. Tullia) Orilli:
discesseras Ernesti